

УДК 351.712

Слободянюк М.В.

*голова Вінницького обласного територіального відділення
Антимонопольного комітету України*

Хачатрян В.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та міжнародних відносин
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету***ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ
АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ****FEATURES OF ANTIMONOPOLY COMMITTEE OF UKRAINE****АНОТАЦІЯ**

У статті проаналізовано функціональні особливості Антимонопольного комітету України в сучасних умовах. Досліджено основні завдання даного органу. Проаналізовано стан конкурентних відносин в Україні. Розглянуто роль АМКУ у розвитку конкуренції в Україні та визначено місце Антимонопольного комітету в системі регулювання економічних відносин в Україні.

Ключові слова: Антимонопольний комітет, монополізм, конкуренція, конкурентні відносини, добросовісна конкуренція, зловживання.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализированы функциональные особенности Антимонопольного комитета Украины в современных условиях. Исследованы основные задачи данного органа государственного управления. Проанализировано состояние конкурентных отношений в Украине. Рассмотрена роль АМКУ в развитии конкуренции в Украине и определено место Антимонопольного комитета в системе регулирования экономических отношений в Украине.

Ключевые слова: Антимонопольный комитет, монополизм, конкуренция, конкурентные отношения, добросовестная конкуренция, злоупотребление.

ANNOTATION

The article analyzes the functional features of the Antimonopoly Committee of Ukraine in modern conditions. Researched the basic tasks of the Antimonopoly Committee of Ukraine. Analyzed the competitive relations in Ukraine. Considered the role of the Antimonopoly Committee of Ukraine in the development of competition in Ukraine. Identified the place of the Antimonopoly Committee in the regulation of economic relations in Ukraine.

Keywords: Antimonopoly Committee, monopoly, competition, competitive relations, fair competition, abuse.

Постановка проблеми. Перехід до ринкової економіки, що супроводжується розвитком конкурентних відносин, потребує створення сприятливих умов для розвитку конкуренції в Україні. Для забезпечення сприятливого середовища розвитку конкурентних відносин необхідно дослідити особливості діяльності державного органу, що їх регулює. Таким органом в Україні є Антимонопольний комітет України, головним завданням якого є захист економічної конкуренції та боротьба із зловживанням монополістичним становищем в Україні. Отже, дослідження особливостей функціонування Антимонопольного комітету України є актуальним питанням, урахувавши сучасний стан розвитку конкурентних відносин в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема державного захисту конкуренції та боротьби з монополіями висвітлена у працях великої кількості науковців, серед яких: Акімова Т.В., Кантур К.С., Клименко В.В., Малюк М.О., Околович О.М., Шаститко А.Е. та ін.

Незважаючи на численні наукові розробки, дане питання потребує подальших досліджень з урахуванням ринкових трансформацій та конкурентної боротьби.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей діяльності Антимонопольного комітету як державного органу з регулювання питань конкуренції та монополізму в Україні та визначенні місця даного державного органу регулюючого механізму для підприємств у здійсненні їх господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В умовах ринкової економіки однією з основних функцій держави є контроль над збереженням конкурентних відносин і розвитком конкурентного середовища на різних ринках. Антимонопольний комітет України (АМКУ) є державним органом зі спеціальним статусом, що зумовлюється його ключовою роллю у формуванні та реалізації державної конкурентної політики.

У широкому розумінні антимонопольний контроль можна охарактеризувати визначеннями із словника іншомовних слів: «Антимонопольний (анти і монопольний) – спрямований проти виняткового права (монополії) в якій-небудь галузі діяльності установи, фірми тощо» [4, с. 48]. Тобто заходи, спрямовані на протидію монополії. Категорія «монополія» (від грец. *monopolia* – один, єдиний продаю) визначається як «особливе становище кого-небудь, яке надає переваги проти інших; виняткове право на виробництво, торгівлю тощо, що належить одній особі, групі осіб, державі» [4, с. 48]. Отже, виходячи з представлених тлумачень, можна визначити, що це обмежувальні заходи щодо підвищення концентрації капіталу через різних суб'єктів у виробництві, торгівлі тощо.

Контроль (від франц. *controle*) – це «перевірка, спостереження для встановлення відповідності чого-небудь певним вимогам», тобто

характеризується певна функція, яка здатна визначити відповідність певним правилам, нормативу тощо. Крім того, у словнику розкривається контроль як «влада, можливість розпорядитися чим-небудь, регулювати щось».

Метою діяльності даного органу є захист конкуренції у підприємницькій діяльності. З огляду на мету діяльності, доцільно визначити основні завдання АМКУ. Основними завданнями є:

- запобігання, виявлення та припинення порушень законодавства;
- контроль над концентрацією та узгодженою поведінкою суб'єктів господарювання;
- сприяння розвитку добросовісної конкуренції [6].

Комітет має широкі повноваження з контролю над дотриманням правил конкуренції всіма суб'єктами господарювання та органами державної влади, розробляє та запроваджує методи захисту конкуренції, контролює механізми регулювання цін (тарифів) на товари та послуги суб'єктів природних монополій.

Особливості функціонування АМКУ базуються на конкурентному становищі країни. У 2015 р. конкурентний стан країни характеризувався впливом низки чинників на умови розвитку конкурентного середовища в економіці України. Євроінтеграційні процеси в економіці України, розвиток сучасної ринкової економіки сприяли створенню передумов для розвитку конкурентних відносин на національних товарних ринках. Проте на конкурентному середовищі негативно позначилися політична нестабільність та військові дії на сході України, наслідком яких, зокрема, стала втрата низки економічно важливих українських територій на сході та півдні держави, знецінення національної валюти, скорочення споживчого попиту.

Розглянемо структуру реалізації вітчизняної продукції в розрізі типу ринку (рис. 1).

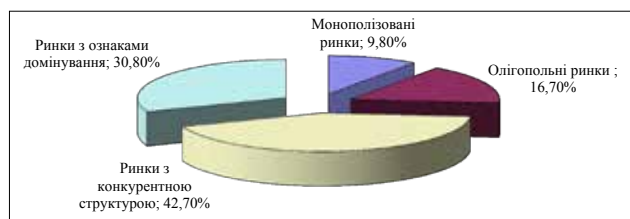

Рис. 1. Структура ринків в Україні за обсягами реалізованих товарів (послуг) у 2015 р. [2]

Зважаючи на те, що на монополізованих ринках та ринках з ознаками домінування було реалізовано більш ніж 40% товарів, робіт (послуг), можна стверджувати, що в таких умовах необхідне втручання регулюючого органу, яким в Україні є Антимонопольний комітет.

Особливостями діяльності даного органу є виявлення факту монополізації чи недобросовісної конкуренції та пошуку шляхів сприяння розвитку конкурентних відносин в Україні. Відповідно, діяльність АМКУ з виявлення

та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції зосереджується на таких напрямках:

- припинення зловживань монополієм (домінуючим) становищем на ринках житлово-комунального господарства, паливно-енергетичного комплексу, агропромислового комплексу, охорони здоров'я та лікарських засобів тощо;
- припинення антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання під час проведення конкурсних процедур закупівель;
- припинення антиконкурентних дій державних органів у сфері надання адміністративних послуг;
- припинення недобросовісної конкуренції на ринках агропромислового комплексу (3,7% усіх припинених порушень).

Антимонопольний комітет, незважаючи на великий обсяг наданих йому функцій та повноважень, здійснює їх лише у сфері контролю над дотриманням законодавства про економічну конкуренцію, антимонопольного законодавства. При цьому таке обмеження має подвійний характер: з одного боку, АМКУ компетентний здійснювати контроль та накладати санкції лише в указаній сфері, а з іншого – жоден інший орган не має аналогічних повноважень та обов'язків у вказаних правовідносинах. Тобто АМКУ набуває становища спеціалізованого органу у сфері контролю над дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції та антимонопольного законодавства із відчутним арсеналом правових інструментів, що подекуди є ширшим за наявний у розпорядженні контролюючих органів в інших сферах, однак спрямований і застосований в чітко визначеній та обмеженій законом галузі [1].

На основі проведеного аналізу функціональних властивостей Антимонопольного комітету України виділимо пріоритетні аспекти його діяльності, що забезпечують розвиток конкурентних відносин (рис. 2).

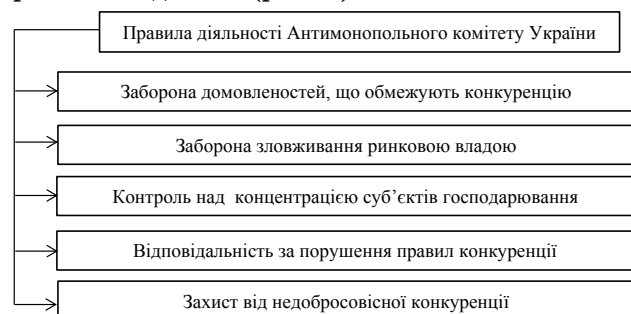

Рис. 2. Особливості діяльності Антимонопольного комітету України

Керуючись зазначеними вище правилами, Антимонопольний комітет забезпечує розвиток конкурентних відносин в Україні, що і визначають специфічні особливості його діяльності. Саме існування та діяльність Антимонопольного комітету є одним із регулюючих механізмів для підприємств у здійсненні їх господарської діяльності.

Антимонопольний контроль здійснюється антимонопольними органами та є однією з форм державного контролю за економічною діяльністю суб'єктів господарювання. Антимонопольний контроль, як і інші форми державного контролю, здійснюється в трьох видах: попередній полягає в попередженні та профілактиці можливих порушень; поточний контроль передбачає регулювання поведінки суб'єктів господарювання, обговорення проблем, що виникають, виявлення відхилень від планів, інструкцій тощо; підсумковий контроль полягає у перевірці виконання рішень, що були винесені контролюючими органами.

Висновки. Зважаючи на вищевказане, Антимонопольний комітет України як суб'єкт адміністративно-господарської відповідальності та орган регулювання конкурентних відносин відіграє важливу роль у становленні конкурентної політики України. АМКУ є спеціальним державним органом, основним завданням якого є реалізація цієї державної конкурентної політики. Сьогодні взаємовідносини АМКУ з суб'єктами господарювання, з правоохоронними органами відіграють визначальну роль у реалізації конкурентних відносин, оскільки саме на основі розробки відповідних механізмів застосування законодавства про захист конкуренції, АМКУ здійснює захист і відновлення порушених прав учасників ринку та спо-

живачів, запобігає подальшим порушенням, пов'язаним з обмеженням конкуренції, шляхом застосування та поєднання своїх функцій, зокрема контролюючої та каральної, а також застосуванням адміністративно-господарських санкцій у разі порушення законодавства про захист економічної конкуренції та антимонопольного законодавства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дізнайся більше про Правила конкуренції та Антимонопольний комітет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pervomaisk.mk.ua/userfiles/%D0%90%D0%9C%D0%9A.PDF>.
2. Звіт Антимонопольного комітету України за 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua>.
3. Кантур К.С. Роль Антимонопольного комітету України в розвитку конкуренції / К.С. Кантур // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 2. – С. 123–131.
4. Малюк М.О. Актуальні проблеми діяльності Антимонопольного комітету України / М.О. Малюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право» ; гол. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород : Гельветика, 2015. – Вип. 33. – Т. 2. – С. 47–53.
5. Околович О.М. Особливості функціонування монополізованих ринків в Україні / О.М. Околович // Економічний простір. – 2009. – № 24. – С. 332.
6. Офіційний сайт Антимонопольного комітету України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua>.